

Strategija razvoja slovenskih splošnih knjižnic 2022-2027

ZDRUŽENJE SPLOŠNIH
KNJIŽNIC

Predgovor

Dokumentu na pot

Strateški dokument Strategija razvoja slovenskih splošnih knjižnic 2022–2027, ki ga je knjižničarska stroka pripravila v okviru Združenja splošnih knjižnic, je v zadnjem desetletju drugi te vrste in nadgrajuje prvega iz obdobja 2013–2020. Splošne knjižnice so javni zavodi lokalnih skupnosti in strateški dokument se je v preteklosti izkazal kot nacionalna stična točka razvoja, ki ji v skladu s specifikami svojih lokalnih okolij sledijo vse knjižnice.

Od leta 2020, ko se je zaključilo obdobje prvega strateškega dokumenta, svetovna dogajanja in slovensko družbo zaznamujejo prelomne spremembe, po katerih ne bo nič več tako, kot je bilo. Strategija razvoja slovenskih splošnih knjižnic 2022–2027 je oblikovana kot odziv na te razmere in knjižnice usmerja k proaktivnemu delovanju in istočasno k hitremu prilagajanju spreminjajočim se potrebam posameznika in stanja družbe. V obdobju, ki ga Strategija obravnava, bo le-ta podlaga za oblikovanje različnih razvojnih in operativnih dokumentov za posamezna, v Strategiji navedena področja in aktivnosti.

Izhodiščna točka pri organizaciji izvajanja ciljev in ukrepov v okviru strateških področij je Združenje splošnih knjižnic ob pomoči ustanov, organizacij in posameznikov s področja stroke ter v sodelovanju z ustanovitelji, financerji in drugimi institucijami. Za učinkovito uresničevanje zastavljenih ciljev Strategije je prepletanje različnih akterjev ter sodelovanje in dialog med njimi ključnega pomena. Prihodnja podoba slovenskih splošnih knjižnic bo rezultat njihove sposobnosti odzivanja na spremembe in iskanja novih priložnosti.

Vesna Horžen
predsednica Združenja splošnih knjižnic

Priprava strategije razvoja slovenskih splošnih knjižnic 2022–2027

Proces oblikovanja nove strategije je stekel v okviru Združenja splošnih knjižnic novembra 2019, z imenovanjem delovne skupine trinajstih strokovnjakov z različnih področij knjižničarstva:

- mag. Matjaž Eržen, direktor Knjižnice Ivana Tavčarja Škofja Loka,
- Vesna Horžen, predsednica Združenja splošnih knjižnic,
- Roža Kek, direktorica Mestne knjižnice Grosuplje,
- mag. Aleš Klemen, koordinator območnih nalog v Mestni knjižnici Ljubljana,
- mag. Barbara Kovář, namestnica direktorice in vodja Oddelka za razvoj Mariborske knjižnice,
- mag. Tatjana Likar, Ministrstvo za kulturo RS,
- Luana Malec, vodja Službe za razvoj v Osrednji knjižnici Srečka Vilharja Koper (vodja delovne skupine),
- Urška Orešnik, bibliotekarka v Knjižnici Logatec (sodelovala do julija 2021),
- mag. Breda Podbrežnik Vukmir, direktorica Knjižnice Franceta Balantiča Kamnik,
- Simona Resman, pomočnica direktorice za strokovno delo in vodja Službe za razvoj in območnost v Mestni knjižnici Ljubljana (sodelovala do decembra 2020),
- Martina Rozman Salobir, pomočnica direktorice Mariborske knjižnice,
- dr. Andreja Videc, vodja strokovnih služb v Osrednji knjižnici Celje,
- prof. dr. Maja Žumer, redna profesorica na Oddelku za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

Strategijo razvoja slovenskih splošnih knjižnic 2022–2027 je skupina zasnovala na pregledih in analizah ključnih področij notranjega ter zunanjega okolja

<https://www.knjiznice.si/sistem-splosnih-knjiznic/pomembni-dokumenti/>

Pridobljene informacije je dopolnila s ciljno zasnovanimi mnenjskimi raziskavami med financerji, direktorji, strokovnimi delavci ter javnomnenjsko raziskavo med člani, uporabniki in neuporabniki splošnih knjižnic

[https://www.knjiznice.si/wp-](https://www.knjiznice.si/wp-content/uploads/2020/06/ZSK_javnomnenjska_raziskava_Ninamedija_2020.pdf)

[content/uploads/2020/06/ZSK_javnomnenjska_raziskava_Ninamedija_2020.pdf](https://www.knjiznice.si/wp-content/uploads/2020/06/ZSK_javnomnenjska_raziskava_Ninamedija_2020.pdf)

Ob tem je ves čas sledila ciljem trajnostnega razvoja Agende za trajnostni razvoj do leta 2030, sprejete v okviru Organizacije združenih narodov (OZN), strateškim usmeritvam organizacije IFLA (The International Federation of Library Associations and Institutions – Mednarodna zveza knjižničnih združenj in ustanov) in ključnim strateškim dokumentom Republike Slovenije.

Prvi del strategije je namenjen viziji in poslanstvu slovenskih splošnih knjižnic, ki skupaj z izhodišči določajo razvojni okvir nove strategije.

V drugem delu sledijo v strnjeni obliki predstavljena izhodišča za pripravo Strategije, ki slonijo na pregledih in analizah:

- poslovanja splošnih knjižnic;
- uresničitve ciljev in ukrepov Strategije razvoja slovenskih splošnih knjižnic 2013–2020;
- javnomnenjskih raziskav med člani, uporabniki in neuporabniki splošnih knjižnic, izvedenih v letih 2011 in 2020;
- pravnega, ekonomskega in tehnološkega okolja ter demografske slike Slovenije;
- družbenega okolja ter nacionalnih strategij in raziskav;
- ciljev trajnostnega razvoja OZN in temeljnih strateških dokumentov organizacije IFLA.

V tretjem, osrednjem delu, je predstavljena nova Strategija. Njena področja, cilji in ukrepi predstavljajo razvojno izhodišče delovanja splošnih knjižnic v prihodnjih petih letih. Skupaj z vizijo in poslanstvom, podobno kot v predhodni strategiji, naslavljajo vse ključne deležnike slovenskih splošnih knjižnic:

- knjižničarje, v katero smer intenzivneje razvijati storitve;
- državljane, katere potrebe lahko zadovoljijo v knjižnici in kakšne koristi lahko od knjižnic pričakujejo v prihodnje;
- politike, na katerih področjih knjižnica podpira nacionalne strategije razvoja;
- financerje, kakšne koristi lahko prinesejo vlaganja v dejavnosti splošnih knjižnic in
- partnerje, tudi potencialne, na katerih področjih lahko sodelujejo s splošnimi knjižnicami.

Luana Malec

vodja delovne skupine v okviru
Združenja splošnih knjižnic

Poslanstvo

S ponudbo knjižničnega gradiva in kulturnih, izobraževalnih ter prostočasnih dejavnosti in prireditvev slovenske splošne knjižnice vplivamo na kakovost življenja posameznika in družbe. Spodbujamo in omogočamo vseživljenjsko učenje, raziskovanje, ustvarjalnost, druženje in aktivno preživljanje prostega časa. Prispevamo k premoščanju razlik med prebivalci in krepimo kulturo dialoga ter sodelovanja v skupnosti. Z domoznansko dejavnostjo gradimo kulturno identiteto in pripadnost skupnosti.

Vizija

Splošne knjižnice so privlačni in navdihujoči fizični in virtualni prostori, kjer je vsakemu članu skupnosti omogočen dostop do znanja, idej in verodostojnih informacij in kjer se ljudje lahko povezujejo, učijo in razmišljajo. S proaktivnimi in inovativnimi pristopi slovenske splošne knjižnice omogočajo razvoj posameznika ter gradijo demokratično, trajnostno naravnano in vključujočo družbo znanja.

Splošne knjižnice danes in jutri – izhodišča za pripravo strategije razvoja slovenskih splošnih knjižnic

Pregled in analiza poslovanja splošnih knjižnic

Zbrani podatki ter analize in raziskave, opravljene v preteklem strateškem obdobju, kažejo, da so slovenske splošne knjižnice že dosegle visoko raven razvitosti v skladu s spremembami in potrebami družbe, vendar je ta razvoj še vedno neenakomeren in je po posameznih območjih v Sloveniji po eni strani odvisen predvsem od podpore, ki jo posamezne občine namenjajo knjižnični dejavnosti, po drugi pa od menedžmenta in strokovnih delavcev v splošnih knjižnicah ter njihove sposobnosti upravljanja in vodenja, kreativnosti in pripravljenosti na spremembe.

Knjižnice zaradi večletnega upadanja finančnih sredstev za investicije ter nakup in vzdrževanje opreme v novo strateško obdobje vstopajo tehnološko šibkejšje, kar je znatno oslabilo njihov razvojni potencial.

Statistični podatki, ki jih zbirajo knjižnice, kažejo na upadanje uporabe tradicionalnih storitev knjižnic. Trend je dodatno pospešila epidemija koronavirusne bolezni s številnimi omejitvami storitev v fizičnih prostorih knjižnic in spremembami v navadah uporabnikov. So pa knjižnice v tem obdobju pokazale svojo vitalnost in odzivnost, saj so si hitro in učinkovito utrle nove inovativne poti do uporabnikov. Ugotovitve tudi kažejo na potrebo po usmerjanju knjižnic k drugačnemu prikazovanju uspešnosti in tudi k učinkovitejši ter novim razmeram prilagojeni izrabi pogojev za delovanje.

Strategija razvoja splošnih knjižnic 2022–2027 to problematiko naslavlja s pobudami za izboljšanje lastne organizacije, razvojem kompetenc strokovnega kadra ter z enotnim modelom merjenja, vrednotenja ter prikazovanja učinka in vpliva knjižnic na kakovost življenja prebivalcev.

S temi usmeritvami in cilji se Strategija razvoja splošnih knjižnic navezuje na Strokovna priporočila in standarde za splošne knjižnice 2018–2028, ki uveljavljajo razvojno vizijo proaktivne knjižnice kot dejavnika razvoja lokalne skupnosti.

Pregled uresničitve ciljev in ukrepov Strategije razvoja slovenskih splošnih knjižnic 2013–2020

Iz pregleda pretekle Strategije razvoja slovenskih splošnih knjižnic 2013–2020 je razvidno, da določeni cilji niso bili doseženi, saj ukrepi zaradi različnih razlogov niso bili uresničeni v celoti, so pa še vedno aktualni. V okviru nekoliko drugače zastavljenih strateških področij so v tej strategiji uvrščeni v naslednje strateško obdobje, in sicer kot:

- opolnomočenje knjižničarjev in knjižnic za upravljanje in racionalizacijo poslovanja. Tudi v prihodnje bo financiranje knjižnic odvisno od gospodarske moči posamezne občine na eni strani ter uspešnega pogajanja in učinkovitega upravljanja knjižnice na drugi strani;
- ukrepi merjenja in vrednotenja delovanja splošnih knjižnic, ki naj bi omogočili bolj sistematično ugotavljanje in prikazovanje kulturnih, ekonomskih in socialnih učinkov delovanja ter vplivov knjižnic na okolje, rezultati pa ponudili orodje za dogovarjanja posloводства knjižnic s financerji;
- racionalizacija delovanja in poslovnega povezovanja splošnih knjižnic (npr. povezovanje pri pridobivanju in obdelavi knjižničnega gradiva, na področju razvoja IKT);
- krepitev vloge osrednjih območnih knjižnic kot nosilk razvoja;
- nadgrajevanje razvoja storitev v smeri inovativnosti, proaktivnega prilagajanja potrebam in trendom v lokalnih okoljih splošnih knjižnic, zagotavljanja in spodbujanja dostopa do zanesljivih informacij in uresničevanja ciljev trajnostnega razvoja;
- oblikovanje nacionalne skupine izvajalcev strokovnih izpopolnjevanj na področju knjižničarstva.

Javnomnenjska raziskava med člani, uporabniki in neuporabniki splošnih knjižnic

V splošnih knjižnicah smo pripravo ključnih strateških dokumentov oprli tudi na izsledke raziskav javnega mnenja. Javnomnenjsko raziskavo med člani, uporabniki in neuporabniki knjižnic smo izvedli leta 2011 in ponovno leta 2020. Obe leti je zaznamovala kriza. Prva je bila ekonomska, druga, povezana z epidemijo, se odraža na številnih področjih življenja, je obsežna in zapletena, njenih posledic pa še ni mogoče v celoti predvideti.

Raziskavi kažeta, da je v Sloveniji veliko več bralcev, kot je članov knjižnic, saj si tisti, ki niso včlanjeni, gradivo izposojajo preko drugih. Knjižnice se bodo morale posvetiti tudi raziskovanju potreb »nevidnih uporabnikov«, s katerimi se ne bodo srečevale v fizičnem okolju, in oblikovati ustrezne odzive na spremeno vedenje uporabnikov.

Po obeh raziskavah so za člane in uporabnike najpomembnejše in najbolj pogosto uporabljane tradicionalne storitve: izposoja gradiva, svetovanje knjižničarjev pri izbiri gradiva ter obisk prirediteljev. Ob tem je treba poudariti, da se je v obdobju med obema raziskavama povečala uporaba referenčnih storitev, izobraževalnih programov in storitev na področju bralne kulture, ki so dodana vrednost knjižnic. Gre za kvalitativno spremembo razumevanja pomena in uporabe storitev splošnih knjižnic.

Raziskavi sta pokazali, da so knjižnice zaupanja vredni javni prostori. Družbene in osebne koristi knjižnic so zelo visoko ocenjene tako pri članih in uporabnikih kot tudi pri neuporabnikih, torej tistih, ki knjižnic sploh ne obiskujejo. Raziskava 2020 je pokazala, da so anketiranci pri oceni koristi za posameznika največji pomen pripisali koristnosti informacij za delo, šolo in življenje, nato osebnemu kulturnemu razvoju, ki je primerjalno z letom 2011 padel na drugo mesto, ter pomoči pri izobraževanju, ki se je iz petega mesta povzpelo na tretje. Po teh primerjanih kazalnikih lahko sklenemo, da je izobraževalna vloga splošnih knjižnic vedno bolj prepoznana in pomembna.

Izsledki raziskave 2020 zgovorno kažejo, da člani in uporabniki knjižnic berejo in tudi kupujejo neprimerno več knjig od tistih, ki knjižnic ne uporabljajo; njihove zasebne knjižnice so večje in pogostejše vključujejo knjige za otroke. Pogostejše svojim otrokom tudi berejo. To je spodbudna ugotovitev, saj raziskave kažejo, da prisotnost in velikost domače knjižnice pomembno vplivata na uspešnost in izobrazbo otrok v kasnejšem obdobju in je ta dejavnik celo pomembnejši od izobrazbe staršev.

Raziskava 2020 je še pokazala, da večina anketirancev uporablja knjižnično gradivo in informacijske storitve tudi na spletu. Skupni imenovalec storitev, ki jih zagotavljata tako knjižnica kot splet, je brezplačnost, ne glede na kakovost storitev enega ali drugega ponudnika. Izziv za knjižnice bo uporabnike ozavestiti, da so storitve, ki jih nudijo knjižnice, ne samo pričakovane, ampak tudi zanesljive in kakovostne.

Pravno okolje

Pravni okvir delovanja splošnih knjižnic določajo zakonski in podzakonski akti. V obdobju 2013–2020, ko je veljal prvi strateški dokument razvoja splošnih knjižnic, je bilo sprejetih kar nekaj sprememb zakonskih in podzakonskih aktov, najpomembnejša in najbolj vplivna je sprememba Zakona o knjižničarstvu iz leta 2015, ki je v veljavo stopila leta 2016. Na podlagi te spremembe so bili v naslednjih petih letih sprejeti naslednji podzakonski akti: Pravilnik o razvidu knjižnic, Pravilnik o bibliotekarskem izpitu in Pravilnik o strokovnih nazivih v knjižnični dejavnosti. V tem obdobju so bila sprejeta tudi nova Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice, ki veljajo za obdobje 2018–2028.

Od leta 2018 nastaja nov Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične javne službe, ki naj bi bil predvidoma sprejet v letu 2022 in bo na podlagi Zakona o knjižničarstvu določil minimalne pogoje za izvajanje knjižnične javne službe ter opredelil tudi različne druge pogoje knjižnične javne službe. Določene spremembe, pomembne za delovanje splošnih knjižnic, prinaša tudi novela Uredbe o osnovnih storitvah knjižnic.

V obdobju veljavnosti preteklega strateškega dokumenta (2013–2020) so bile za boljšo sistemsko ureditev področja spremenjene določbe različnih predpisov in knjižnice imajo v primerjavi z drugimi področji kulture okvire, ki urejajo njihov obstoj in delovanje, relativno dobro definirane. Obstaja pa tudi šibkejša plat normativnih okvirov, ki se kaže v dejstvu, da so splošne knjižnice javni zavodi lokalnih skupnosti in njihova izvirna naloga, zato so lahko tudi precej ranljive, saj neizpolnjevanje obveznosti za lokalne skupnosti nimajo posledic, ki bi pripomogle k ureditvi stanja. Zato je v prihodnosti še toliko bolj potrebno in pomembno proaktivno sodelovanje in povezovanje knjižnic z odločevalci, to je ustanovitelji in financerji. S predstavljanjem rezultatov merjenja in vrednotenja delovanja knjižnic pa je nujno kontinuirano utemeljevanje zavezanosti k uresničevanju ciljev primarne in širše skupnosti.

Ekonomsko okolje

Strateško obdobje, v katero vstopamo, bodo zaznamovali ekonomski, socialni in drugi premiki, ki jih je pospešila epidemija koronavirusne bolezni in ruska invazija na Ukrajino. Ukrepi za blaženje posledic epidemije močno povečujejo zadolženost držav, vojna pa je povzročila dvig cen energentov in osnovnih živil. Možna posledica je zmanjšanje obsega in standarda storitev javnega sektorja ter znižanje življenjskega standarda prebivalcev. Močnejše se bodo izrazili strukturni problemi nacionalnih gospodarstev. Vzporedno bodo vlade soočene tudi z izzivi podnebne krize.

Knjižnice bodo v teh okoliščinah imele priložnost pomagati prebivalcem pri pridobivanju novih znanj, potrebnih v procesih prestrukturiranja in digitalne preobrazbe družbe, prispevati k uresničevanju ciljev trajnostnega razvoja ter uveljaviti verodostojnost in zaupanje kot temeljni odliki svoje blagovne znamke.

Tako kot za ostale javne servise tudi za knjižnice ne bo zagotovil, da bodo lahko delovale v dosedanjih okvirih z enako višino in viri financiranja. Dokazovati bodo morale svoj pomen in prispevek, izmeriti in prikazati učinek svojega dela ter z orodji zagovorništva prepričati odločevalce. Tako kot drugi sektorji družbe se bodo morale tudi knjižnice spoprijeti s preobrazbo poslovnega okolja ter preveriti svoje poslovne modele, organizacijske strukture in procese, tako na ravni posamezne organizacije kot na ravni knjižničnega sistema.

Tehnološko okolje

V zadnjih letih se soočamo z rastjo uporabe svetovnega spleta med vsemi starostnimi skupinami, prav tako se povečuje uporaba družbenih omrežij in različnih spletnih storitev, zlasti po nastopu pandemije COVID-19. Leta 2018 je imelo dostop do spleta že skoraj 90 % gospodinjstev, 96 % pa vsaj en mobilni telefon. V zadnjem desetletju se je delež uporabnikov spletnih storitev sicer najbolj povečal med starejšimi, vendar pa je med njimi še vedno prisotna digitalna izključenost. Ob tem je treba opozoriti, da so bili podatki, zajeti v analizah tehnološkega okolja, zbrani pred epidemijo COVID-19, ki je pomembno vplivala na uporabo spletnih storitev. Pričakovane spremembe bodo knjižnice morale pozorno zaznavati in jih upoštevati pri oblikovanju svojih storitev.

Analiza notranjega tehnološkega okolja, ki ju sestavljata okolji za zaposlene in uporabnike knjižnic, kaže, da imajo predvsem majhne knjižnice, ki nimajo ustreznega kadra, težave zlasti pri zagotavljanju ustrezne varnosti, urejenosti in operativnosti svojih informacijskih sistemov. Ugotavljamo prepočasno nadomeščanje zastarele računalniške opreme in perifernih naprav. Pričakujemo lahko, da se bo pojav v naslednjem strateškem obdobju še stopnjeval.

V okviru strateških usmeritev morajo imeti knjižnice za spopad z izzivi, ki jih čakajo, zadostno število usposobljenih strokovnih delavcev s področja IKT. Pomembno je načrtovanje, redno vzdrževanje in posodabljanje vseh komponent tehnološkega okolja v knjižnicah. Treba je poskrbeti za redno izobraževanje zaposlenih, ki delajo na področju IKT, vsi zaposleni pa morajo biti sposobni brez težav uporabljati sodobno IKT in nuditi podporo uporabnikom. Knjižnice morajo za učinkovito delovanje izkoristiti vse možnosti, ki jih ponuja sodobna IKT ter uveljaviti sistem upravljanja varovanja podatkov in informacij. Zagotavljanje kibernetске varnosti je vse bolj pomembno, saj so tudi knjižnice lahko tarča spletnih napadov.

Demografska slika Slovenije

Analiza demografske slike Slovenije kaže, da je naša država v obdobju velikih družbenih sprememb. Delež delovno aktivnega prebivalstva se zaradi leta trajajočega zniževanja rodnosti in daljšanja življenjske dobe zmanjšuje, se pa v zadnjih letih ponovno povečuje delež otrok in mladostnikov. Na račun priseljevanja se število tujih državljanov povečuje, slovenščina je materni jezik za 88 % prebivalcev, oziroma ga doma uporablja 92 % prebivalcev. Izobrazba prebivalstva je razmeroma visoka, demografske spremembe in hiter tehnološki razvoj pa zahtevajo vse hitrejšo prilagajanje izobraževalnih programov ter znanj in spretnosti razvojnim izzivom.

Družbeno okolje, nacionalne strategije in raziskave ter vseživljenjsko izobraževanje

V zadnjih letih so državni organi sprejeli več strateških dokumentov, ki so pomembni tudi za razvoj splošnih knjižnic, med njimi so najpomembnejši Strategija razvoja Slovenije 2030 (2017), Strategija dolgožive družbe (2017) in Nacionalna strategija za razvoj bralne pismenosti za obdobje 2019–2030 (2020). Sprejetih je bilo tudi več strateških dokumentov s področja vseživljenjskega učenja in izobraževanja odraslih.

Na območju Slovenije je bilo v preteklih letih izvedenih več raziskav, med njimi na področju spretnosti in kompetenc odraslih, ki so pomembne za današnji trg dela – PIAAC (2016) in program mednarodne primerjave dosežkov učencev in učenk PISA (2018). Ključni rezultati raziskav kažejo, da odrasli v Sloveniji v povprečju dosegajo nižje rezultate od rezultatov držav OECD, vključenih v raziskavo, na področju besedilne in matematične spretnosti ter reševanja problemov v tehnološko bogatih okoljih, pri čemer gre za zmožnost najti, izbrati, ovrednotiti in uporabiti informacije s pomočjo novih informacijskih tehnologij za reševanje problemov. Četrtnina odraslih ima temeljne spretnosti na tako nizki ravni, da jih to ovira na delovnem mestu in zasebno. Povprečni trend na področju doseganja najvišjih in najnižjih bralnih spretnosti učencev v obdobju 2009–2018 kaže, da je prišlo v Sloveniji do znižanja deleža učencev, ki dosegajo najnižje ravni bralne pismenosti, in zvišanja deleža tistih, ki dosegajo najvišje ravni.

Iz rezultatov tako izhaja, da bodo morale slovenske splošne knjižnice v prihodnjem strateškem obdobju aktivno spremljati trende v okolju in proaktivno načrtovati vseživljenjsko učenje.

Cilji trajnostnega razvoja in knjižnice

Leta 2015 je bila v Organizaciji združenih narodov sprejeta Agenda 2030 za trajnostni razvoj. Ta vsebuje 17 splošnih ciljev trajnostnega razvoja (v nadaljevanju CTR) in 169 konkretnih ciljev, ki odgovarjajo na izzive, s katerimi se srečuje človeštvo. Trajnostni razvoj ne zajema zgolj okolja, temveč tudi socialni in ekonomski razvoj. Čeprav CTR niso pravno zavezujoči, se od držav pričakuje, da jih posvojijo in ustvarijo državne okvire za njihovo doseganje. Tako so postali tudi pomemben del Strategije razvoja Slovenije 2030, katere osrednji cilj je kakovostno življenje za vse.

V strateških usmeritvah države za doseganje kakovostnega življenja je mogoče prepoznati tudi nekatere vloge knjižnic: vključujoča, zdrava, varna in odgovorna družba; učenje za in skozi vse življenje; visoko produktivno gospodarstvo, ki ustvarja dodano vrednost za vse; ohranjeno zdravo naravno okolje; visoka stopnja sodelovanja, usposobljenosti in učinkovitosti upravljanja.

Strategija razvoja Slovenije 2030 predvideva 12 ciljev, od katerih se vsak povezuje z vsaj enim splošnim CTR. Med pomembnejšimi za splošne knjižnice so naslednji cilji: znanje in spretnosti za kakovostno življenje in delo; kultura in jezik kot temeljna dejavnika nacionalne identitete; učinkovito upravljanje in kakovostne javne storitve: zdravo in aktivno življenje; dostojno življenje za vse; vključujoč trg dela in kakovostna delovna mesta.

Knjižnice s svojimi storitvami in projekti že prispevajo k uresničevanju ciljev trajnostnega razvoja in tako utrjujejo svoj pomen v širšem družbenem okolju, obenem pa jim CTR predstavljajo tudi pomembno orodje, s katerim dokazujejo svoj vpliv na družbo.

Strateški dokumenti organizacije IFLA

Nova strategija slovenskih splošnih knjižnic se prekriva z usmeritvami sodobne bibliotekarske stroke, ki so opredeljene tudi v strateških dokumentih organizacije IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions). Nekatere strateške usmeritve so skoraj enake, kar je tudi posledica razvoja družbe in stroke ter hitrega tehnološkega in drugega razvoja, ki od knjižnic terja nenehno prilagajanje, povezovanje in proaktivno odločanje.

Prav izboljšanje lastne organizacije, trajnostni razvoj in povezovanje so področja, ki se v strategiji IFLE in slovenskih splošnih knjižnic prekrivajo. Vpetost v svetovni strokovni in družbeni okvir nas združuje, še posebej po pandemiji koronavirusne bolezni, ki prinaša pomembne razvojne izzive.

Dokument IFLA vision report je v določenem delu novi strategiji slovenskih splošnih knjižnic služil kot izhodišče pri iskanju razvojnih poti v prihodnosti. Priložnosti, ki jih je prepoznala organizacija IFLA, so tudi priložnosti slovenskih splošnih knjižnic, zlasti posodabljanje tradicionalne vloge knjižnic, usmerjanje na potrebe skupnosti, tehnološke spremembe, zagovorništvo in povezovanje.

14

Povzetek strategije

Usmeritve strategije razvoja slovenskih splošnih knjižnic so razdeljene v štiri osnovna strateška področja. Za vsako področje so opredeljeni strateški cilji razvoja ter določeni posamezni ukrepi, ki vodijo k njihovi uresničitvi.

Izvajanje strategije razvoja splošnih knjižnic bo z namenom sprotne izboljšave ukrepov spremljano z vmesnimi vrednotenji. V ta namen so za vsako področje strategije opredeljeni tudi kazalniki uspešnosti.

01 IZBOLJŠANJE LASTNE ORGANIZACIJE

Cilj 1.1 Opredelitev ključnih kompetenc in razvoj strokovnega dela knjižničarjev

Ukrepi:

- Priprava kompetenčnega modela/ov za različna področja dela v splošnih knjižnicah.
- Oblikovanje skupine izvajalcev strokovnih izpopolnjevanj na področju knjižničarstva, ki bo na nacionalni ravni spremljala in usklajevala potrebe po izobraževanjih.
- Vzpostavitev kompetenčnih centrov kot specializiranih središč znanja in oblikovanja razvojnih smernic na različnih strokovnih področjih.

Povezovanje strateškega cilja *Opredelitev ključnih kompetenc in razvoj strokovnega dela knjižničarjev* s cilji trajnostnega razvoja:

Cilj 1.2 Strateško upravljanje

Ukrepi:

- Kontinuirano izvajanje izobraževanj za direktorje in srednji menedžment splošnih knjižnic.
- Ciljno izobraževanje za prilagajanje upravljanja knjižnic novim razmeram.
- Kontinuirano delovanje Združenja splošnih knjižnic kot enega od nosilcev oblikovanja knjižničnih politik.

Povezovanje strateškega cilja *Strateško upravljanje* s cilji trajnostnega razvoja:

Cilj 1.3 Optimizacija poslovnih in delovnih procesov

Ukrepa:

- Izvedba raziskav in analiz poslovnih in delovnih procesov v knjižnicah na nacionalnem in območnem nivoju.
- Povezovanje knjižnic na poslovnih in strokovnih področjih.

Povezovanje strateškega cilja *Optimizacija poslovnih in delovnih procesov* s cilji trajnostnega razvoja:

Cilj 1.4 Merjenje in vrednotenje delovanja splošnih knjižnic

Ukrep:

- Priprava metodologije za merjenje in vrednotenje delovanja splošnih knjižnic na nacionalnem nivoju za potrebe samoevalvacije in boljšega vedenja o vplivu splošnih knjižnic.

Povezovanje strateškega cilja *Merjenje in vrednotenje delovanja splošnih knjižnic* s cilji trajnostnega razvoja:

Cilj 1.5 Osrednje območne knjižnice kot nosilke razvoja slovenskih splošnih knjižnic

Ukrepi:

- Koordinacija osrednjih območnih knjižnic na nacionalnem nivoju.
- Okrepitev razvojnega delovanja in sodelovanja osrednjih območnih knjižnic z drugimi deležniki na področju knjižničarstva.
- Spremljanje uresničevanja Strategije razvoja slovenskih splošnih knjižnic in drugih razvojnih dokumentov.

Povezovanje strateškega cilja *Osrednje območne knjižnice kot nosilke razvoja slovenskih splošnih knjižnic* s cilji trajnostnega razvoja:

02 POVEZOVANJE V OKOLJU

Cilj 2.1 Povezovanje z odločevalci

Ukrep:

- Proaktivno sodelovanje z odločevalci: stalno komuniciranje; aktivno sodelovanje pri oblikovanju strategije razvoja kulture lokalnega okolja; predstavljanje vizije, poslanstva, razvojnih in strateških dokumentov, letnih načrtov ter poročil ipd.

Povezovanje strateškega cilja *Povezovanje z odločevalci* s cilji trajnostnega razvoja:

Cilj 2.2 Povezovanje z drugimi organizacijami

Ukrepa:

- Oblikovanje storitev, ki temeljijo na partnerskem sodelovanju z organizacijami v okolju.
- Krepitev sodelovanja z drugimi organizacijami v okolju s ciljem doseganja sinergije, povezovanja poslanstev in razvoja povezanih storitev.

Povezovanje strateškega cilja *Povezovanje z drugimi organizacijami* s cilji trajnostnega razvoja:

Cilj 2.3 Povezovanje med knjižnicami

Ukrepi:

- Povezovanje in prenosi dobrih praks med knjižnicami: strokovni obiski, izmenjave kadrov, izobraževanja, skupni projekti, idr.
- Povezovanje splošnih in šolskih knjižnic na podlagi sistemskih rešitev na področju bibliopedagoških dejavnosti za razvoj bralne kulture.
- Načrtna krepitev mednarodnega sodelovanja na področju knjižničarstva in prenos rezultatov sodelovanja v slovensko knjižnično okolje.

Povezovanje strateškega cilja *Povezovanje med knjižnicami* s cilji trajnostnega razvoja:

Cilj 2.4 Povezovanje z uporabniki in uporabnikov med seboj

Ukrepa:

- Izvedba raziskav za prepoznavanje potreb različnih ciljnih skupin prebivalcev in njihovo povezovanje.
- Sodelovanje s civilno družbo za aktivno vključevanje v delovanje lokalnih skupnosti.

Povezovanje strateškega cilja *Povezovanje z uporabniki in uporabnikov med seboj* s cilji trajnostnega razvoja:

03 INOVATIVNE IN PROAKTIVNE KNJIŽNICE V ČASU SPREMENB

Cilj 3.1 Spremljanje in proaktivno prilagajanje potrebam in trendom v okolju

Ukrepi:

- Vzpostavitev sistema spremljanja značilnosti in potreb v okolju preko osrednjih območnih knjižnic in kompetenčnih centrov.
- Osveščanje in usposabljanje zaposlenih.
- Oblikovanje storitev, ki so povezane z zaznanimi trendi v družbi.

Povezovanje strateškega cilja *Spremljanje in proaktivno prilagajanje potrebam in trendom v okolju* s cilji trajnostnega razvoja:

Cilj 3.2 Razvoj splošnih knjižnic na področju zagotavljanja in spodbujanja dostopa do zanesljivih informacij ter njihove izobraževalne vloge za dvig informacijske pismenosti.

Ukrepa:

- Pripraviti načrt za vzpostavitev skupne platforme kot enotne vstopne točke za vse e-vire slovenskih splošnih knjižnic.
- Krepitev izobraževalne vloge splošnih knjižnic za dvig informacijske pismenosti (z elementi medijske, digitalne in meta pismenosti).

Povezovanje strateškega cilja *Razvoj splošnih knjižnic na področju zagotavljanja in spodbujanja dostopa do zanesljivih informacij ter njihove izobraževalne vloge za dvig informacijske pismenosti* s cilji trajnostnega razvoja:

04 TRAJNOSTNI RAZVOJ KOT VODILO DELOVANJA KNJIŽNIC

Cilj 4.1 Trajnostni razvoj kot vodilo delovanja knjižnic

Ukrepa:

- Vključevanje vseh vidikov trajnostnega razvoja – okolja, družbe, kulture, izobraževanja in gospodarstva – v načrtovanje, izvajanje in promocijo knjižničnih storitev.
- Vključevanje CTR v strategije splošnih knjižnic.

Cilj 4.2 Osveščanje javnosti o prispevku knjižnic k uresničevanju CTR

Ukrepa:

- Vključevanje CTR v promocijo prireditev in drugih dejavnosti slovenskih splošnih knjižnic.
- Razvoj storitev v podporo CTR in vključevanje slovenskih splošnih knjižnic v IFLA Library Map of the World.

Strateško področje 1

IZBOLJŠANJE LASTNE ORGANIZACIJE

Opis strateškega področja:

Spremenjene razmere, predvsem hiter razvoj informacijske tehnologije in novih storitev ter soočanje s pandemijo koronavirusne bolezni in njenimi dolgoročnimi posledicami terjajo od vodstev splošnih knjižnic temeljit premislek o lastni organizaciji in sposobnosti soočanja z izzivi prihodnosti. Splošne knjižnice morajo s premišljeno optimizacijo poslovnih in delovnih procesov, povezovanjem, razvojno naravnanoostjo ter sistematičnim prikazovanjem kulturnih, ekonomskih ter socialnih učinkov in vplivov svojega delovanja prepričati deležnike o svojem pomenu. Izboljšana organiziranost splošnih knjižnic temelji na proaktivnem vodenju, učinkovitem strokovnem delu in okrepljeni razvojni vlogi osrednjih območnih knjižnic, s ciljem zagotoviti uravnoteženo delovanje splošnih knjižnic v celi državi.

Strateški cilj 1

Opredelitev ključnih kompetenc in razvoj strokovnega dela knjižničarjev strateškega cilja:

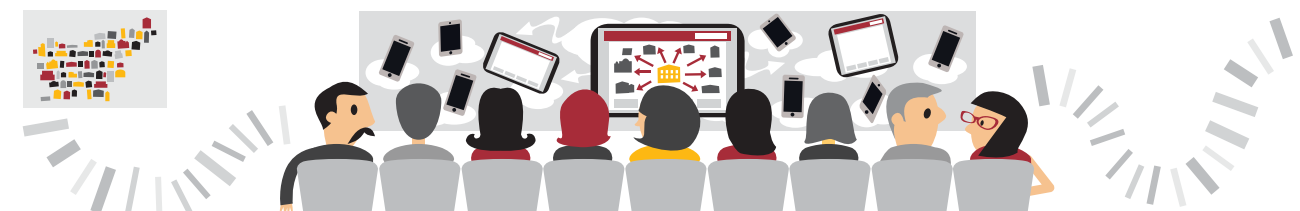
Potrebe knjižničnih okolij, razvoj tehnologije in spremembe v družbi terjajo od strokovnih kadrov v knjižnicah stalno spremljanje razvoja stroke in vse več različnih znanj in kompetenc. Na podlagi opredeljenih znanj in veščin, potrebnih za posamezna področja dela, bodo splošne knjižnice lažje načrtovale kakovostne kadrovske politike in ciljno usmerjena strokovna izpopolnjevanja zaposlenih.

V slovenskem knjižničnem prostoru so se za posamezna strokovna področja uveljavili različni ponudniki permanentnega izobraževanja, ki niso povezani med seboj. Z ustanovitvijo nacionalne skupine izvajalcev izobraževanj v knjižničarstvu bo na nacionalni ravni zagotovljeno spremljanje in usklajevanje potreb po izobraževanjih v slovenskih splošnih knjižnicah.

Zahteve po večji učinkovitosti delovanja knjižnic in optimizaciji njihovega poslovanja narekujejo potrebo po kompetenčnih centrih, ki bodo na nacionalnem nivoju skrbeli za poglobljeno poznavanje, razvoj in optimizacijo delovanja določenega področja ali storitve v mreži slovenskih splošnih knjižnic.

Ukrepi:

- Priprava kompetenčnega modela/ov za različna področja dela v splošnih knjižnicah.
- Oblikovanje skupine izvajalcev strokovnih izpopolnjevanj na področju knjižničarstva (Učnega centra MKL, IZUM, ZSK, ZBDS, NUK, FF UL idr.), ki bo na nacionalni ravni spremljala in usklajevala potrebe po izobraževanjih.
- Vzpostavitev kompetenčnih centrov kot specializiranih središč znanja in oblikovanja razvojnih smernic na različnih strokovnih področjih.

Strateški cilj 2

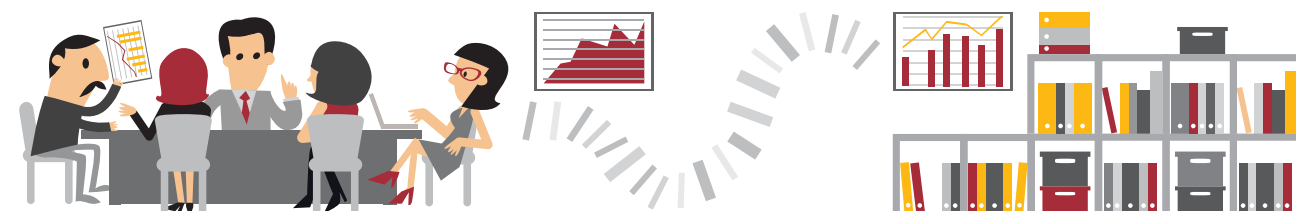
Strateško upravljanje

Opis strateškega cilja:

Strateško upravljanje splošnih knjižnic zahteva od vodstev proaktivnost, ciljno usmerjenost, načrtovanje in preverjanje ciljev. Pri tem vodstvo potrebuje nenehno dopolnjevanje znanj s področja vodenja in upravljanja, predvsem pa medsebojno povezanost pri izpolnjevanju knjižničnih politik.

Ukrepi:

- Kontinuirano izvajanje izobraževanj za direktorje in srednji menedžment splošnih knjižnic.
- Ciljno izobraževanje za prilagajanje upravljanja knjižnic novim razmeram.
- Kontinuirano delovanje Združenja splošnih knjižnic kot enega od nosilcev oblikovanja knjižničnih politik.

Strateški cilj 3

Optimizacija poslovnih in delovnih procesov

Opis strateškega cilja:

S pregledom, analizo in optimizacijo poslovnih in delovnih procesov, organiziranih v skladu s poslanstvom, razpoložljivimi viri in potrebami zunanjega okolja, knjižnice s proaktivnim upravljanjem učinkoviteje obvladujejo spremembe. Ob tem sledijo Strokovnim priporočilom in standardom za splošne knjižnice 2018–2028, ki uvajajo knjižnične vloge kot vzorce delovanja, usmerjenega v strateško načrtovanje in proaktivno delovanje v povezovanju z okoljem.

Ukrepa:

- Izvedba raziskav in analiz poslovnih in delovnih procesov v knjižnicah na nacionalnem in območnem nivoju.
- Povezovanje knjižnic na poslovnih in strokovnih področjih.

Strateški cilj 4

Merjenje in vrednotenje delovanja splošnih knjižnic

Opis strateškega cilja:

Namen merjenja in vrednotenja delovanja splošnih knjižnic je ugotavljanje uspešnosti in učinkovitosti pri izpolnjevanju različnih vlog in nalog. Izdelana metodologija bo orodje za enotno merjenje in vrednotenje posamezne knjižnice in na nacionalnem nivoju. Rezultati meritev bodo podlaga za načrtovanje in ukrepanje za izboljšanje kakovosti in učinkovitosti storitev ter obveščanje javnosti o njihovem pomenu za posameznika in družbo.

Ukrep:

- Priprava metodologije za merjenje in vrednotenje* delovanja splošnih knjižnic na nacionalnem nivoju za potrebe samoevalvacije in boljšega vedenja o vplivu splošnih knjižnic.

[* VREDNOTENJE: proces ocenjevanja uspešnosti, učinkovitosti, koristnosti in ustreznosti storitve ali opreme in pripomočkov. Vir: SIST ISO 11620:2014]

Strateški cilj 5

Osrednje območne knjižnice kot nosilke razvoja slovenskih splošnih knjižnic

Opis strateškega cilja:

Reorganiziran sistem osrednjih območnih knjižnic, ki temelji na inovativnih projektih, kompetenčnih vsebinah in povezovanju med knjižnicami, daje podlago razvoju vseh slovenskih splošnih knjižnic, tako na območni kot nacionalni ravni. S koordiniranim sodelovanjem in vključevanjem vseh deležnikov na področju knjižničarstva bo omogočen hiter odziv na spremembe in uresničevanje razvojnih in strateških dokumentov.

Ukrepi:

- Koordinacija osrednjih območnih knjižnic na nacionalnem nivoju.
- Okrepitev razvojnega delovanja in sodelovanja osrednjih območnih knjižnic z drugimi deležniki na področju knjižničarstva.
- Spremljanje uresničevanja Strategije razvoja slovenskih splošnih knjižnic in drugih razvojnih dokumentov.

Kazalniki uspešnosti strateškega področja 1

Izboljšanje lastne organizacije:

- Oblikovanje treh modelov ključnih kompetenc, npr. za informacijsko opismenjevanje, domoznanstvo, bralno kulturo.
- Usklajen letni program izobraževanj za potrebe slovenskih splošnih knjižnic, objavljen na spletni strani knjiznice.si.
- Vključitev vseh direktorjev v kontinuirano izobraževanje za strateško upravljanje.
- Vzpostavitev vsaj sedmih kompetenčnih centrov.
- Izvedena analiza za identifikacijo izzivov za področje informacijske in tehnološke podpore knjižnične dejavnosti in izpeljan pilotni projekt za rešitev enega izziva (npr. zaposlitev enega systemskega administratorja za potrebe več knjižnic).
- Izdelana metodologija za merjenje vpliva knjižnice na bralno kulturo v okolju.

Strateško področje 2

POVEZOVANJE V OKOLJU

Opis strateškega področja:

Sodobni trendi in aktualne razmere pogojujejo spremembe, ki se jim mora knjižnica prilagoditi, zato vzpostavi dialog, v katerem deležniki lahko izrazijo in uresničujejo svoje interese.

V sodelovanju z različnimi deležniki knjižnica izvaja svoje poslanstvo in širi storitve. Prepoznava različnost vrednot in se zavzema za skupne cilje. S povezovanjem krepi svojo vlogo in položaj v okolju. Sodeluje z deležniki javnega, zasebnega in civilnega sektorja.

Poudarjeno povezovanje poteka predvsem na področjih, kjer mora knjižnica okrepiti svojo ponudbo oziroma povezanost z lokalno skupnostjo.

Poleg sodelovanja v lokalnem okolju, je pomembno tudi povezovanje v mednarodnem prostoru, ki pomaga osvetliti delovanje knjižnice z nove perspektive in prispeva k razvoju kompetenc, s katerimi knjižnica razvija inovativne storitve.

Strateški cilj 1

Povezovanje z odločevalci

Opis strateškega cilja:

Knjižnica pri povezovanju z ustanovitelji in financerji na podlagi merjenja in vrednotenja svojega delovanja izpostavi in utemeljuje svojo zavezanost k izvajanju in razvoju knjižničnih storitev, ki so v skladu z rezultati analize lokalnega okolja relevantne za vse prebivalce in prispevajo k uresničevanju ciljev skupnosti.

Ukrep:

- Proaktivno sodelovanje z odločevalci: stalno komuniciranje; aktivno sodelovanje pri oblikovanju strategije razvoja kulture lokalnega okolja; predstavljanje vizije, poslanstva, razvojnih in strateških dokumentov, letnih načrtov ter poročil ipd.

Strateški cilj 2

Povezovanje z drugimi organizacijami

Opis strateškega cilja:

Splošna knjižnica je temeljna občinska infrastruktura, njeno mesto v lokalni skupnosti utrjuje njena povezovalna vloga z drugimi institucijami: šolami, vrtci, muzeji, galerijami, zdravstvenimi ustanovami, domovi starejših občanov, z različnimi organizacijami civilne družbe, ustanovami s področja turizma ... Knjižnica z drugimi ustanovami vzpostavi partnerstva in s prepletanjem poslanstev oblikuje skupne storitve ter tako izboljšuje svojo učinkovitost in učinkovitost partnerske institucije.

Ukrepa:

- Oblikovanje storitev, ki temeljijo na partnerskem sodelovanju z organizacijami v okolju.
- Krepitev sodelovanja z drugimi organizacijami v okolju s ciljem doseganja sinergije, povezovanja poslanstev in razvoja povezanih storitev.

Strateški cilj 3

Povezovanje med knjižnicami

Opis strateškega cilja:

Splošne knjižnice svoje poslanstvo izvajajo za vse ciljne skupine prebivalcev in se pri tem povezujejo z drugimi vrstami knjižnic na lokalni, regionalni in nacionalni ravni. Preko utečenih in novih oblik formalnega in neformalnega povezovanja splošne knjižnice med seboj izmenjujejo in delijo strokovna znanja, dobre prakse in naslavljanje zaznanih potreb v okoljih. S skupnim nastopom se vključujejo v mednarodne strokovne tokove, kjer s povezovanjem vseh deležnikov v slovenskem knjižničnem okolju odpirajo slovenske knjižnice svetu in dobre prakse tujih knjižnic ponudijo svojim uporabnikom.

Ukrepi:

- Povezovanje in prenos dobrih praks med knjižnicami: strokovni obiski, izmenjave kadrov, izobraževanja, skupni projekti, idr.
- Povezovanje splošnih in šolskih knjižnic na podlagi sistemskih rešitev na področju bibliopedagoških dejavnosti za razvoj bralne kulture.
- Načrtna krepitev mednarodnega sodelovanja na področju knjižničarstva in prenos rezultatov sodelovanja v slovensko knjižnično okolje.

Strateški cilj 4

Povezovanje z uporabniki in uporabnikov med seboj

Opis strateškega cilja:

Splošne knjižnice so odprt prostor za vse posameznike in ciljne skupine ter spodbujajo k aktivnemu dialogu. S tem prebivalcem omogočajo, da preko knjižnice izražajo in zadovoljujejo svoje potrebe ter tako gradijo povezane skupnosti.

Ukrepa:

- Izvedba raziskav za prepoznavanje potreb različnih ciljnih skupin prebivalcev in njihovo povezovanje.
- Sodelovanje s civilno družbo za aktivno vključevanje v delovanje lokalnih skupnosti.

Kazalniki uspešnosti strateškega področja 2

Povezovanje v okolju:

- Vzpostavljeno izobraževanje za pridobivanje znanj in veščin za komunikacijo z odločevalci.
- Vsaj en skupni projekt vsake knjižnice z drugo ustanovo v okolju, ki se objavi na portalu knjiznice.si.
- Priprava predloga smernic za povezovanje splošnih in šolskih knjižnic na področju bibliopedagoških dejavnosti za razvoj bralne kulture.
- Izvedena raziskava za prepoznavanje potreb mladostnikov.

Strateško področje 3

INOVATIVNE IN PROAKTIVNE KNJIŽNICE V ČASU SPREMEMB

Opis strateškega področja:

Knjižnice morajo za uspešno, družbeno odgovorno in trajnostno opravljanje poslanstva, iskati odgovore na vprašanja, kako prispevati k znanju in blaginji prebivalcev ob stalnem spreminjanju zahtev in potreb uporabnikov ter v dinamičnih konkurenčnih okoljih.

Številni inovativni pristopi in odziv knjižnic v času epidemije so podlaga za čas sprememb, ki je pred nami. Treba bo ohraniti visoko stopnjo odzivnosti in inovativnosti za vključevanje v nove modele pretoka znanja, dela, ustvarjalnosti in družbenega vključevanja.

Strateški cilj 1

Spremljanje in proaktivno prilagajanje potrebam in trendom v okolju

Opis strateškega cilja:

Delovanje knjižnic v času uresničevanja strategije bodo zaznamovali družbeni premiki, ki jih bodo narokovali digitalna preobrazba, okoljske in zdravstvene krize, migracije in druge okoliščine z izrazitimi socialnimi in ekonomskimi posledicami. Knjižnice se ne bodo več mogle nasloniti le na pretekle in sedanje izkušnje. Vodilo za nadaljnje delovanje je: hitro predvidevati, spremljati, preverjati, ukrepati.

Na podlagi spremljanja, analize in ocene trendov ter zaznanih potreb okolja lahko knjižnice načrtujejo svoje delovanje in prevzemajo proaktivno vlogo. Zato se knjižnica na spremembe ne odziva samo potem ko se te zgodijo, pač pa spremembe tudi predvideva ali pa jih v lokalnih skupnostih celo spodbuja ali sproži. Pomembna je metodologija spremljanja, ocenjevanja in predvidevanja trendov, ki so lahko lokalni ali globalni in ki bodo zaznavno spremenili vedenja in pričakovanja uporabnikov.

Ukrepi:

- Vzpostavitev sistema spremljanja značilnosti in potreb v okolju preko osrednjih območnih knjižnic in kompetenčnih centrov.
- Osveščanje in usposabljanje zaposlenih.
- Oblikovanje storitev, ki so povezane z zaznanimi trendi v družbi.

Strateški cilj 2

Razvoj splošnih knjižnic na področju zagotavljanja in spodbujanja dostopa do zanesljivih informacij ter njihove izobraževalne vloge za dvig informacijske pismenosti

Opis strateškega cilja:

V slovenskem knjižničnem prostoru temelji ponudba e-virov na različnih poslovnih modelih in platformah, ki večinoma niso v domeni knjižnic in nanje zato težko vplivajo. Z vzpostavitvijo skupne platforme slovenskih splošnih knjižnic bosta tudi dostop in uporaba e-virov bolj učinkovita, ekonomična in uporabniško prijaznejša.

Z razvojem digitalnih tehnologij in spremembami medijske krajine postaja pojav oblikovanja in širjenja napačnih, zavajajočih ter lažnih informacij globalni problem sodobnih demokratičnih družb. Informacijsko opismenjevanje ter zagotavljanje dostopa do zanesljivih in verodostojnih informacij bosta zato v prihodnjih letih pomembni področji, ki ju bodo knjižnice razvijale.

Ukrepi:

- Pripraviti načrt za vzpostavitev skupne platforme kot enotne vstopne točke za vse e-vire slovenskih splošnih knjižnic.
- Krepitev izobraževalne vloge splošnih knjižnic za dvig informacijske pismenosti (z elementi medijske, digitalne in meta pismenosti).

Kazalniki uspešnosti strateškega področja 3

Inovativne in proaktivne knjižnice v času sprememb:

- Priprava predloga smernic za spremljanje značilnosti in potreb lokalnega okolja.
- Pripravljen načrt za izdelavo skupne platforme za e-vire.
- Vzpostavitev petih vzorčnih aktivnosti za dvig informacijske in medijske pismenosti.

Strateško področje 4

TRAJNOSTNI RAZVOJ KOT VODILO DELOVANJA KNJIŽNIC

Opis strateškega področja:

Cilji trajnostnega razvoja (CTR) Agende 2030 so bili v okviru OZN zasnovani kot strateški dokument, ki bo usmerjal razvoj človeštva po vsem svetu ne le na področju okoljskega varstva, temveč tudi gospodarskega in družbenega razvoja ter tako pripomogel h kvaliteti življenja. CTR, ki jih povzemata tudi Strategija IFLA 2019–2024 in Strategija Slovenije 2030, se prekrivajo s poslanstvom splošnih knjižnic, ki so dostopne vsem prebivalcem. S spodbujanjem različnih vrst pismenosti, z dostopom do informacij in informacijske tehnologije ter vpetostjo v lokalno skupnost, so splošne knjižnice glasniki in nosilci CTR. CTR predstavlja jo splošnim knjižnicam priložnost za predstavitev že obstoječih dejavnosti in spodbuda za snovanje inovativnih storitev.

Splošne knjižnice s svojim delovanjem naslavljajo vse vidike trajnostnega razvoja.

Strateški cilj 1

Trajnostni razvoj kot vodilo delovanja knjižnic

Opis strateškega cilja:

Cilji trajnostnega razvoja se prekrivajo s poslanstvom knjižnic ne le na področju izobraževanja in kulture, pač pa tudi z njeno vlogo pri promociji vključevalne družbe, trajnostnega vedenja, družbene kohezivnosti in zdravlja. Ker so knjižnice pomemben družbeni dejavnik in gradnik demokracije, osveščajo in promovirajo CTR.

Knjižnice sodelujejo z lokalnimi, regionalnimi in nacionalnimi ustanovami civilne družbe, oblastmi in organizacijami zasebnega sektorja s ponudbo skupnostno zasnovanih programov in storitev.

Ukrepi:

- Vključevanje vseh vidikov trajnostnega razvoja – okolja, družbe, kulture, izobraževanja in gospodarstva – v načrtovanje, izvajanje in promocijo knjižničnih storitev.
- Vključevanje CTR v strategije splošnih knjižnic.

Strateški cilj 2

Osveščanje javnosti o prispevku knjižnic k uresničevanju CTR

Opis strateškega cilja:

Slovenske splošne knjižnice s svojimi storitvami in projekti podpirajo CTR. Ti cilji predstavljajo knjižnicam orodje, s katerim dokazujejo svoj vpliv na družbo in so tudi dobra pot do zagovorništva. Z dobro oblikovanimi zgodbami, podprtimi s preverjenimi in realnimi podatki, lahko knjižnice predstavljajo svoje delo vsem deležnikom, še posebej odločevalcem, financerjem, lokalnim oblastem, pa tudi morebitnim partnerjem, donatorjem in nenazadnje potencialnim članom.

Z vključevanjem v Library Map of the World, ki ga je IFLA namenila objavi projektov, s katerimi knjižnice uspešno uresničujejo posamezne CTR, prispevajo slovenske splošne knjižnice k dobrim praksam svetovne knjižnične skupnosti.

Ukrepa:

- Vključevanje CTR v promocijo prireditev in drugih dejavnosti slovenskih splošnih knjižnic.
- Razvoj storitev v podporo CTR in vključevanje slovenskih splošnih knjižnic v IFLA Library Map of the World.

Kazalniki uspešnosti strateškega področja 4

Trajnostni razvoj kot vodilo delovanja knjižnic:

- Knjižnice ob načrtovanju dejavnosti in storitev v letnih načrtih navajajo CTR.
- Število projektov slovenskih splošnih knjižnic, vključenih v IFLA Library Map of the World.

Strategija razvoja slovenskih splošnih knjižnic 2022–2027

Strategijo je oblikovala delovna skupina v okviru Združenja splošnih knjižnic:

Matjaž Eržen, Vesna Horžen, Roža Kek, Aleš Klemen, Barbara Kovář, Tatjana Likar, Luana Malec, Urška Orešnik, Breda Podbrežnik Vukmir, Simona Resman, Martina Rozman Salobir, Andreja Videc, Maja Žumer

Oblikovanje: Mateja Goršič

Avtorica grafik: Barbara Koblar

Tisk: Grafex, d. o. o.

Naklada: 600 izvodov

Izdajatelj: Združenje splošnih knjižnic, zanj Vesna Horžen

Kraj in leto izida: Grosuplje, 2022

Strateški dokument je nastal s finančno podporo Ministrstva za kulturo.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

027.022(497.4)"2022/2027"

STRATEGIJA razvoja slovenskih splošnih knjižnic 2022-2027 / [oblikovala delovna skupina v okviru Združenja splošnih knjižnic Matjaž Eržen ... [et al.] ; avtorica grafik Barbara Koblar]. - Grosuplje : Združenje splošnih knjižnic, 2022

ISBN 978-961-93490-5-2

COBISS.SI-ID 115819523

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO